

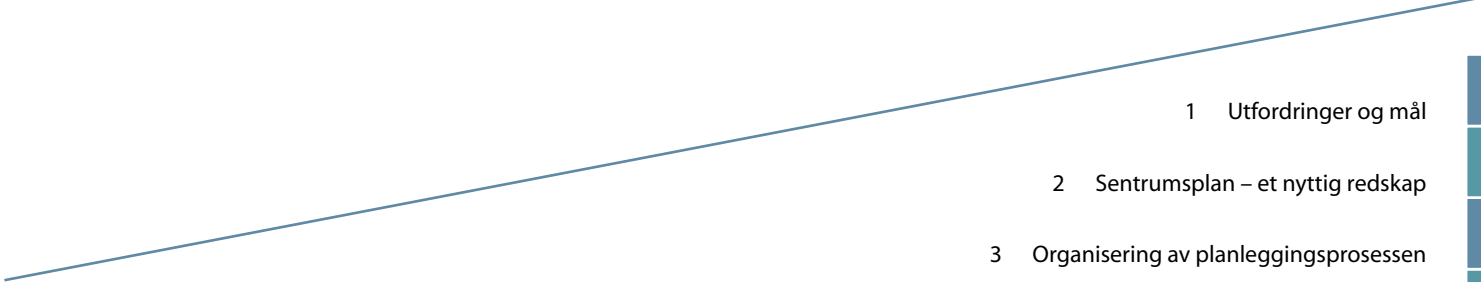

Råd og eksempler

Sentrumsutvikling

MILJØVERNDEPARTEMENTET

-
- 1 Utfordringer og mål
 - 2 Sentrumsplan – et nyttig redskap
 - 3 Organisering av planleggingsprosessen
 - 4 Iverksetting, drift og oppfølging
 - 5 Fire sentrumsplaner
 - 6 Vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer
 - 7 Grønnstruktur og vann
 - 8 Byrommene
 - 9 Forebygging av kriminalitet og hærverk
 - 10 Boliger og oppvekstmiljø
 - 11 Handel og service
 - 12 Kultur og offentlige institusjoner
 - 13 Trafikk og gatebruk

-
-
- 1 Utfordringer og mål
 - 2 Sentrumsplan – et nyttig redskap
 - 3 Organisering av planleggingsprosessen
 - 4 Iverksetting, drift og oppfølging
 - 5 Fire sentrumsplaner
 - 6 Vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer
 - 7 Grønnstruktur og vann
 - 8 Byrommene
 - 9 Forebygging av kriminalitet og hærværk
 - 10 Boliger og oppvekstmiljø
 - 11 Handel og service
 - 12 Kultur og offentlige institusjoner
 - 13 Trafikk og gatebruk

Råd og eksempler

Sentrumsutvikling

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Forord

Denne boka inneholder råd og eksempler for plan- og utviklingsarbeid i sentrum av norske byer og større tettsteder.

Boka er et forsøk på å sammenfatte og formidle norske og noen utenlandske erfaringer, og det er lagt særlig vekt på å gi råd om hvordan en sentrumsplan kan brukes som virkemiddel. Eksempelene viser at oppgavene kan gripes an og gjennomføres på ulike måter etter de lokale forholdene.

Målgruppe er planleggere, politikere og andre som er opptatt av å utvikle levende, vakre og miljøvennlige bysentre.

Boka bygger på kunnskap om sentrumsplanarbeid i flere norske byer. Den er også en del av rapporteringen fra Miljøbyprogrammet og tar opp i seg erfaringer fra de fem «miljøbyene» Fredrikstad, Kristiansand, Bergen, Tromsø og bydelen Gamle Oslo.

Miljøbyprogrammet har hatt sentrumsutvikling som ett av seks satsingsområder, og har definert målet for sentrumsutvikling slik:

«Sentrum skal være byens viktigste møtested for mennesker, næringsliv, handel og kulturliv. Gater, torg og parker settes i stand. En blanding av boliger, arbeidsplasser og kulturtilbud gir liv og aktivitet til sentrum. God tilgjengelighet til sentrum, spesielt med kollektive transportmidler, til fots og på sykkel skal gjøre bysentrene mer attraktive for et større mangfold brukere enn i dag.»

Et sterkt sentrum er viktig i arbeidet med å utvikle en miljøvennlig bystruktur.

En rekke personer i det norske fagmiljøet, fra kommuner, direktorater og konsulenter, har bidratt med tekster, illustrasjoner og kommentarer.

En arbeidsgruppe under Miljøbyprogrammets faggruppe for sentrumsutvikling står bak boka. Den har bestått av sivilarkitekt Erlend Eng Kristiansen, sivilingeniør Gustav Nielsen og sivilarkitekt Ragnhild Haug, med sistnevnte som prosjektleder. Informasjonsdesigner sivilarkitekt Truls Lange har deltatt med særlig ansvar for å tilrettelegge stoffet for publisering og bokas formgivning.

Miljøverndepartementet
Oslo, mai 2000

Dette er ingen fullstendig lærebok som forutsetter at en leser den fra A til Å, men et sted å finne tips og idéer om ulike måter å arbeide med sentrumsutvikling og sentrumsplanlegging.

Boka er todelt. De første fem kapitlene tar for seg sentrumsplanlegging som helhet. Etter et innledende kapittel om utfordringer og mål, følger et kapittel om hvordan en kan bruke sentrumsplan som redskap for sentrumsutvikling. Videre er det kapitler om hvordan en kan organisere planleggingsprosessen og om iverksetting, drift og oppfølging av planen. Det siste kapitlet i første del tar for seg hvordan sentrumsplaner er brukt i fire ulike byer.

I andre del av boka er åtte aktuelle deltemaer beskrevet i egne kapitler. Det vises eksempler på løsninger og mulige framgangsmåter for å gripe temaene an. Ingen av temaene er uttømmende behandlet, og det er forskjell på omfang og detaljering.

På første side i hvert kapittel er det litteraturhenvisninger til mer utfyllende kunnskap om emnene.

Lykke til!

1 Utfordringer og mål ... 7

- Bysentrums betydning
- Nasjonale mål og prinsipper
- Sentrums forhold til byen og regionen
- Utfordringer i sentrum

2 Sentrumsplan – et nyttig redskap ... 17

- Sentrumsplanens funksjon og lovgrunnlag
- Mobilisere ved hjelp av visjoner
- Målsetting og kriterier for måloppnåelse
- Avgrensing av planområdet og planleggingsarbeidet
- Stedsanalyse som grunnlag
- Sentrums styrke, svakhet og potensiale for næringsutvikling
- Analyser av deltema
- Utviklingsmuligheter i delområder
- Utarbeidelse av planforslag
- Plandokumenter og formidling

3 Organisering av planleggingsprosessen ... 43

- Kommunen i samspill med andre aktører
- Prosjektledelse, styring og ressursbruk
- Opplegg av arbeidet

4 Iverksetting, drift og oppfølging ... 55

- Hvordan skal planen gjennomføres?
- Detaljplanlegging og gjennomføring av investeringer
- Samarbeid om driften av sentrum
- Etterprøving, rapportering og revisjon

5 Fire sentrumsplaner ... 65

- Ingen oppskrift, men gode tips
- Tønsberg
- Arendal
- Stavanger
- Fredrikstad

6 Vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer ... 77

- Hva er kulturminner og kulturmiljøer?
- Myndighetenes roller
- Hvordan ta vare på historiens spor?
- Hvordan tilpasse nye bygninger og anlegg?
- Framgangsmåter i planleggingen

7 Grønnstruktur og vann ... 89

- Behovet for vann og grønt i byen
- Det grønne i sentrum
- Registreringer og analyser

8 Byrommene ... 99

- Byrommenes betydning
- Byrommenes elementer og utforming
- Registreringer, analyser og planlegging

9 Forebygging av kriminalitet og hærverk ... 113

- Fysisk miljø spiller en rolle
- Praktisk planlegging

10 Boliger og oppvekstmiljø ... 121

- Hvorfor boliger i sentrum?
- Krav, kvaliteter og muligheter
- Registrering, analyse og planlegging

11 Handel og service ... 131

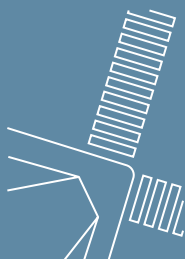
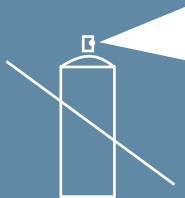
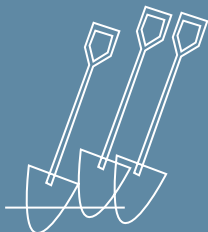
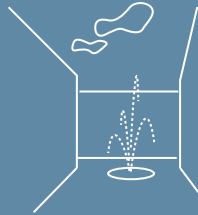
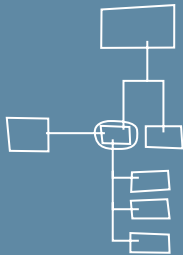
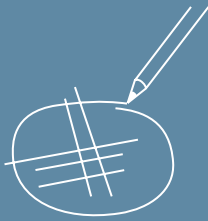
- Hvorfor planlegge for handel og service?
- Hva slags løsninger er sentrum og næringen tjent med?
- Nytt kjøpesenter i sentrum?
- Registreringer og analyser

12 Kultur og offentlige institusjoner ... 149

- Kultur gir et levende sentrum
- Aktiviteter og møtesteder
- Registrering og planlegging

13 Trafikk og gatebruk ... 159

- Mål og utfordringer for sentrumstrafikken
- Mange virkemidler i en felles helhet
- Løsninger for fotgjengerne
- Løsninger for syklistene
- Løsninger for kollektivtrafikken
- Løsninger for biltrafikken
- Registreringer og analyser

Utgiver: Miljøverndepartementet

Flere eksemplarer av denne publikasjonen kan bestilles fra
Statens forurensningstilsyn (SFT)
Strømsveien 96, Postboks 8100 Dep. 0032 Oslo.
Telefon 22 57 34 00 Telefax 22 67 67 06
<http://www.sft.no/skjema.html>

Grafisk produksjon: Kursiv AS
Opplag 6000 / mai 2000

Publikasjonen finnes på internett: <http://www.miljo.no>
T-1322, ISBN 82-457-0284-6

Rapporter fra Miljøbyprogrammet

■ Hovedrapport

■ Byrapporter

- Fredrikstad
- Kristiansand
- Bergen
- Tromsø
- Gamle Oslo

■ Fagrapporter

- Areal- og transportplanlegging
- Sentrumsutvikling
- Levende lokalsamfunn
- Gode byboliger
- Grønnstruktur, natur og friluftsliv
- Stedsforming og kulturminner

Miljøbyprogrammet er et forsøks- og utviklingssamarbeid mellom byene Fredrikstad, Kristiansand, Bergen, Tromsø, bydelen Gamle Oslo og sentrale myndigheter. Målet var å få fram modeller for en bærekraftig byutvikling. Miljøbyprogrammets hovedidé er å se flere miljøproblemer i sammenheng for å løse dem gjennom en helhetlig arbeidsform der langsiktig planlegging og raske miljøforbedringer trekker i samme retning. Arbeidet tok til i 1993 og avsluttes i 2000.

I *hovedrapporten* oppsummeres de viktigste erfaringene fra miljøbyprogrammet som helhet, med anbefalinger til lokale, regionale og sentrale myndigheter. Gjennom byenes egne rapporter, *byrapportene*, blir det lagt vekt på å se helheten i byenes arbeid: Ulike satsingsområder, planer og tiltak blir sett i sammenheng – som skritt mot en mer miljøvennlig byutvikling. Faggrupper knyttet til hvert sitt satsingsområde har utarbeidet *fagrapporter* med eksempler, erfaringer og anbefalinger.